

se je v sredi XIX. stoletja začelo slikarstvo od klasicizma nagibati polagoma romantiki. Todorović je ostal zvest svoji mladosti in vse poznejše umetniške razvojne faze — koloristična in impresionistična — niso nanj nič vplivale. Najbolj ljubi romantiko — kot v mladih dneh — in ravno zdaj izdeluje veliko zgodovinsko sliko.

○1860

Prva bolgarska opera. Bolgari do sedaj niso imeli domače opere. Šele pred kratkim je mladi bolgarski skladatelj St. Stefanov komponiral prvo opero, toda na — nemški libretto, ki mu ga je zložil Ferd. Hellmutz pod naslovom „Der Zinnhusar“. Bolgari z veseljem pozdravljajo začetek svoje operne glasbe, a slišali opere še niso, ker se je prvič pela na nemškem odru v Pragi, kjer biva tudi skladatelj.

Oskar Iskender. V sofijski aleksandrovski bolnišnici je umrl 13. januarja O. Iskender; umrl je v največji revščini in kakor je omenil bolgarski „Den“, vsled stradanja, ker celo svoje življenje se je boril z lakoto. Oskar Iskender je bil doktor filozofije, publicist in urednik francoskih listov „La Bulgarie“ in „Le Messenger des Balcans“, ki jih je umrl izdajal v Sofiji. Iskender je bil rodod Armenec in se je odlikoval po svoji visoki izobrazbi. V svojih listih je zagovarjal korist Bolgarije s finim taktom in je veliko koristil bolgarski domovini.

„Bolgarsko književno društvo“ v Sofiji se bode prihodnje leto ob priliki svoje štiridesetletnice proglasilo za bolgarsko akademijo. Društvo je bilo najprej ustanovljeno v Brajli l. 1869. Njegova prva naloga je bila širiti prosveto med bolgarskim narodom. Že pri ustanovitvi društva se je v ta namen nabralo 200.000 levov prispevkov. Od l. 1870. do 1876. je društvo izdajalo „Periodičesko Spisanie“. Predsednik društva je bil Marin Stefanovič Drinov. L. 1876. je društvo nehalo delovati, ali v l. 1878. je po prizadevanju naučnega ministrstva zopet začelo delovati in tri leta pozneje je preneslo svoj sedež iz Brajle v Sofijo, stolno mesto svobodne Bolgarije. L. 1899. je društvo spremenilo svoja pravila, in od tega časa ga je že tujina smatrala za akademični zavod bolgarski. Društvo izdaja vsak drugi mesec obširno knjigo „Periodičesko Spisanie“ in razen tega „Sbornik za narodni umstvenarstva, nauka i knjižnina“, dalje „Biblioteko“ in „Letopis“.

Fr. Št.

○1860

Zgodovino češkega slovstva za Nemce sta priredila J. Jakubec in A. Novák. Delo je izšlo v Lipskem v zbirki slik iz vzhodno-evropskih slovstev. Češka kritika je z delom zelo nezadovoljna ter poudarja, da bi morali Čehi vsaj v delih, ki so namenjena tujcem, skrbeti z vestno in nepristransko kritiko za ugled češkega slovstva, če že doma, med seboj večkrat pozabljajo na kritično objektivnost.

○1860

Stanislaw Wyspiański. Pred nedavnim je v Krakovu umrl poljski umetnik in pesnik St. Wyspiański. Umrl je bil umetniška individualiteta, da ga ni mogoče primeriti k nobenemu pesniku ali umetniku. Wyspiański, ki se je porodil l. 1869., je bil pravo dete Krakova. Po telesnem očetu, ki je bil kipar, je mladi Stanislaw podedoval fin čut za lepoto in od svojega duhovnega očeta Matejka, slavnega poljskega umetnika, je spopolnjen do umetnosti. Ko je Wyspiański dovršil gimnazijo, se je dal vpisati na filozofični oddelek krakovske univerze in obenem na akademijo umetnosti: Na univerzi ga je najbolj zanimala poljska književnost in zgodovina umetnosti. V akademiji je bil najboljši učenec Matejkov.

Ko je dovršil študije v Krakovu, je odšel v Pariz, kjer je v štirih letih proučil vse slikarje in kiparje od japonskih adeptov do angleških preraphaelitov. Potem se je vrnil v domovino in je ostal za vselej v Krakovu. Od kiparstva je prešel k slikarstvu in od slikarstva k dramatičnemu pesništvu. Kot slikar portretov in slik iz sveta pariškega proletarijata in polihromije v frančiškanski cerkvi krakovski je Wyspiański povzročil pravi prevrat v slikarski umetnosti. V pesništvu predstavlja Wyspiański dve glavni smeri. Na eni strani se je vglobil v svet grških tragikov, ki ga je pretvoril z očmi modernistične duše, na drugi strani se kaže filozofija zgodovine poljskega naroda. Izmed dram Wyspiańskega imenujemo: „Lelewela“, „Warszawianka“, „Wyzwolenie“, „Boleslaw Smialy“, „Kazimierz Wielki“, „Legion“. Najbolj popularen je Wyspiański postal vsled svoje drame „Wesele“. Od dobe Sienkiewiczzeve „Trilogije“ ni nobena drama tako pretresla poljskega občinstva kakor „Wesele“. V zadnjih letih je bil Wyspiański najbolj popularna oseba v Krakovu. Ni bilo nobenega umetniškega podjetja niti duševnega dela, pri katerem ne bi bil umrl naprošen za sodelovanje.

○1860

Usoda litevskega pesnika. V Zakopanem je umrl nadarjeni 28 letni litevski pesnik in novelist Jan Bielinnas. V svojem življenju je trpel revščino, celó lakoto, dobil je sušico in zgodaj umrl, kakor že več litevskih pisateljev in umetnikov. J. Bielinnas se je porodil iz precej premožnih staršev, a ker ni po volji svojih staršev vstopil v duhovno semenišče, so mu odtegnili starši vso podporo. Študiral je na dorpatskem vseučilišču, odkoder je bil izgnan radi „neblagonadložnosti“ v času dijaških nemirov. Nekaj časa je bival na Litvi in potem je šel studirat filozofijo v Curih. Slabe gnotne razmere in vlažno podnebje curiško je pospešilo njegovo bolezen (sušico), ki jo je dobil v času gimnazijskega stradanja. Zdravil se je na Krimu in v Zakopanem. Ali bilo je že prepozno. Svoje prve literarne proizvode je pisal z agitacijskim namenom. Pozneje je opazoval sebe in svoje bližnje in iz svoje nesreče in nesreče svojih bližnjih je črpal gradivo za svoje povesti. „O chleb“ je napisal pod vplivom večkratnega stradanja. Povest „Bez pracy“, „Ubogi“, „Bolestna opowieść“ i. dr. so nastale iz solz in bridkosti, ki jih je Bielinnas videl kroginkrog. V zadnjih mesecih svojega življenja je nabiral gradivo za večjo povest „Przed świtem“.

○1860

Položaj ogrskih Rusinov. Slovanski listi redkokdaj poročajo o ogrskih Rusinih, bržkone zato, ker mislijo, da so ogrski Rusini, katerih se šteje blizu en milijon, že za Slovanstvo izgubljeni. Moloh mažarizacije je že zares pogoltnil velik del tega naroda in mažarizacija napreduje čimdalje bolj. Vzrok temu je, da se v zadnjih desetletjih ničesar ni storilo, da bi se zdrobil mažarski jarem in da bi ljudstvo sprejelo izobrazbo drugih svojih bratov v Galiciji in Bukovini. Ob času absolutizma, ko je bil med ogrskimi Rusini gubernator ruski rodoljub Dobrjanskij, skrbelo se je za tlačeno rusinsko ljudstvo in zdelo se je, da so se dosegli nekateri uspehi. Ali s padcem absolutizma so propadli ti uspehi. Edino ognjišče rusinske kulture na Ogrskem, gimnazija v Užhorodu, se je izdala državi. Šole v rusinskih krajih na Ogrskem so bile namreč do zadnjega časa verske in so jih vzdržavale občine; njih učni jezik je bil rusinski. Sedaj je vlada šole izpremenila v državne in učni jezik je seveda mažarski. Učni jezik v duhovnem semenišču je tudi mažarski, rusinskih učiteljskih ni, in zato vlada pošilja samo